

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشگاه شاهرخ

دانشکده ادبیات و علوم انسانی

پایان نامه کارشناسی ارشد

گروه روابط بین الملل

نقش آفرینی جمهوری اسلامی ایران و تروریسم در نظام بین الملل (بعد از ۱۱ سپتامبر):

راهبردها و رویکردها

از:

محبوبه فتاحی

استاد راهنما:

دکتر رضا سیمبر

استاد مشاور:

دکتر سید امیر نیاکوئی

شهریور ۱۳۹۰

تقدیم به

پدر و مادرم، به پاس تمام زحمات و فداکاری‌هایشان.

تقدیر و تشکر

با سپاس بیکران به درگاه خداوند قادر متعال؛ اکنون که کار تدوین و نگارش این پژوهش به پایان رسیده است، بر خود لازم می‌دانم از جناب آقای دکتر رضا سیمبر که در تمامی مراحل این پایان نامه مرا راهنمایی و ارشاد فرمودند و هم چنین از استاد مشاور جناب آقای دکتر سید امیر نیاکوئی که در پیشبرد این پژوهش مرا یاری دادند، تشکر و سپاسگزاری نمایم. به علاوه، از داوری آگاهانه و عادلانه جناب آقای دکتر احمد جانسیز و جناب آقای دکتر شریفی صمیمانه تشکر و قدردانی نموده و توفیقات آنان را از درگاه خداوند منان خواستارم.

فهرست مطالب

عنوان..... صفحه

پیشگفتار..... ۱

فصل اول: طرح تحقیق

بخش اول: کلیات پژوهش..... ۴

۱-۱-۱- تبیین مسئله..... ۴

۱-۱-۲- اهمیت و هدف پژوهش..... ۵

۱-۱-۳- سوالات پژوهش..... ۵

۱-۱-۴- فرضیات پژوهش..... ۵

۱-۱-۵- متغیرهای پژوهش..... ۶

۱-۱-۶- تعریف مفاهیم..... ۶

۱-۱-۷- روش پژوهش..... ۹

۱-۱-۸- محدودیت‌های پژوهش..... ۹

۱-۱-۹- ادبیات تحقیق..... ۹

۱-۱-۱۰- سازمان‌دهی پژوهش..... ۱۰

بخش دوم: رویکردهای نظری و تئوریک به سیاست خارجی و روابط بین‌الملل..... ۱۱

۱-۲-۱- نظریه واقع‌گرایی..... ۱۱

۱-۲-۲- نظریه نو واقع‌گرایی..... ۱۱

۱-۲-۳- نظریه واقع‌گرایی نو کلاسیک..... ۱۲

الف- واقع‌گرایی تهاجمی..... ۱۲

ب- واقع‌گرایی تدافعی..... ۱۲

۱-۲-۴- نظریه لیبرالیسم..... ۱۳

۱-۲-۵- نظریه صلح دموکراتیک..... ۱۳

۱۴	۶-۲-۱- نظریه فراملی گرایی.....
۱۴	۷-۲-۱- نظریه نهادگرایی لیبرال و نو لیبرال.....
۱۴	الف- کارکردگرایی.....
۱۵	ب- نو کارکردگرایی.....
۱۵	ج- نهادگرایی نو لیبرال.....
۱۵	۸-۲-۱- نظریه سازه‌انگاری.....
۱۶	۹-۲-۱- نظریه ژئوپلتیک.....

فصل دوم: تروریسم در نظام بین‌الملل

۱۹	پیش درآمد.....
۲۰	کالبد شکافی پدیده تروریسم.....
۲۰	۱-۲- تعریف تروریسم.....
۲۳	۲-۲- تاریخچه تروریسم.....
۲۵	۳-۲- ریشه‌های تروریسم.....
۲۵	۱-۳-۲- ریشه‌های روانی تروریسم.....
۲۶	۲-۳-۲- ریشه‌های اجتماعی تروریسم.....
۲۷	۳-۳-۲- ریشه‌های سیاسی تروریسم.....
۲۸	۴-۳-۲- ریشه‌های اقتصادی تروریسم.....
۳۰	۵-۳-۲- ریشه‌های مذهبی.....
۳۰	۴-۲- انواع تروریسم.....
۳۱	۱-۴-۲- سنخ‌شناسی تروریسم براساس عینیت تاریخی:.....
۳۱	۱- تروریسم پیشامدرن.....
۳۱	۲- تروریسم مدرن.....
۳۱	۳- تروریسم پسامدرن.....
۳۱	۴- تروریسم در عصر اتم و جنگ اجتماعی؛ جنگ جهانی سوم؟.....
۳۱	۲-۴-۲- سنخ‌شناسی تروریسم براساس جهت‌گیری سیاسی:.....

۳۲	۱- تروریسم انقلابی.....
۳۲	۲- تروریسم شبه انقلابی.....
۳۲	۳- تروریسم سرکوب کننده.....
۳۲	۲-۴-۳- سنخ‌شناسی تروریسم براساس انگیزه‌ها.....
۳۲	۱- تروریسم سیاسی.....
۳۲	۲- تروریسم ملی‌گرا.....
۳۲	۳- تروریسم مذهبی.....
۳۲	۴- تروریسم بنیادگرا.....
۳۳	۲-۴-۴- سنخ‌شناسی تروریسم براساس وسیله مورد استفاده.....
۳۳	۱- تروریسم دولتی.....
۳۳	۲- بیو تروریسم.....
۳۳	۳- سایر تروریسم.....
۳۳	۴- تروریسم هسته‌ای.....
۳۴	۵- نارکو تروریسم.....
۳۴	۲-۵- تروریسم بین‌المللی.....
۳۵	۲-۶- ۱۱ سپتامبر و ظهور تروریسم نوین.....

فصل سوم: حوادث تروریستی ۱۱ سپتامبر و استراتژی مبارزه با تروریسم ایالات متحده آمریکا

۳۹	پیش درآمد.....
۴۰	بخش اول: ۱۱ سپتامبر و سیاست «جنگ علیه تروریسم» جورج بوش.....
۴۰	۳-۱-۱- حادثه ۱۱ سپتامبر.....
۴۰	۳-۱-۲- ۱۱ سپتامبر و نظام بین‌الملل.....

- ۳-۱-۳- ارتباط بین سیاست داخلی و خارجی در ساختار سیاسی ایالات متحده..... ۴۱
- ۳-۱-۴- اندیشه نو محافظه کاری و تأثیر آن بر سیاست خارجی آمریکا..... ۴۲
- ۳-۱-۵- دکترین بوش..... ۴۳
- ۳-۱-۶- تدابیر ایالات متحده در مبارزه با تروریسم..... ۴۴
- الف- حمله نظامی..... ۴۴
- ب- حمله پیشدستانه..... ۴۵
- پ- دیپلماسی چند جانبه..... ۴۶
- ت- استراتژی مهار..... ۴۶
- ث- سیاست اشاعه دموکراسی..... ۴۷
- بخش دوم: باراک اوباما و سیاست مبارزه با تروریسم..... ۵۰**
- ۳-۲-۱- سند استراتژی امنیت ملی ۲۰۱۰ آمریکا..... ۵۰
- ۳-۲-۲- سند بازنگری موضع هسته‌ای آمریکا (راهبرد جدید هسته‌ای آمریکا)..... ۵۱
- ۳-۲-۳- مبارزه با تروریسم بعد از اسامه بن لادن..... ۵۳
- بخش سوم: رویارویی استراتژیک ایالات متحده علیه جمهوری اسلامی ایران..... ۵۴**
- ۳-۳-۱- تقابل ایالات متحده و ج.ا. ایران..... ۵۵
- ۳-۳-۲- اتهام‌گرایی ایالات متحده علیه ج.ا. ایران..... ۵۶
- ۳-۳-۳- استراتژی مهار ایران..... ۵۷

فصل چهارم: تروریسم در نظام بین‌الملل و نقش آفرینی جمهوری اسلامی ایران

- پیش درآمد..... ۶۱

نقش سازنده ایران بعد از حوادث تروریستی ۱۱ سپتامبر.....	۶۲
۱-۴- نقش آفرینی ایران در افغانستان.....	۶۲
۲-۴- نقش آفرینی ایران در عراق جدید.....	۶۳
۳-۴- الحاق دولت ج.ا. ایران به کنوانسیون سازمان کنفرانس اسلامی جهت مبارزه با تروریسم بین المللی.....	۶۴
۴-۴- مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم در ایران.....	۶۶
۵-۴- برگزاری همایش بین المللی مبارزه جهانی با تروریسم.....	۶۷
۶-۴- انعقاد توافق نامه همکاری بین ایران، افغانستان و پاکستان در مبارزه با تروریسم.....	۶۷
۷-۴- موافقت نامه همکاری بین دولت ج.ا. ایران و دولت ج. ترکیه در زمینه مبارزه علیه قاچاق مواد مخدر، جرایم سازمان یافته و تروریسم.....	۶۸

فصل پنجم: تروریسم و امنیت ملی ج.ا. ایران؛ راهبردها و رویکردها

پیش درآمد.....	۷۱
بخش اول: تروریسم و امنیت ملی ج.ا. ایران.....	۷۲
۱-۱-۵- ایران و تروریسم دولتی ایالات متحده.....	۷۳
۲-۱-۵- شرایط ایجاد شده در منطقه ناشی از مبارزه آمریکا با تروریسم.....	۷۵
بخش دوم: راهبردها و رویکردها.....	۷۸
۱-۲-۵- عملیات پنهان.....	۷۸
۲-۲-۵- کنترل و مدیریت فراگیر رسانه‌ای.....	۷۹

۷۹ پیشگیری از تروریسم هسته‌ای..... ۳-۲-۵
۸۰ جنگ آشکار به هنگام واکنش..... ۴-۲-۵
۸۰ رویکرد بازدارندگی..... ۵-۲-۵
۸۱ بهره‌گیری از دیپلماسی عمومی..... ۶-۲-۵
۸۳ پیگیری امنیت همکاری جویانه در چارچوب ترتیبات امنیتی منطقه‌ای..... ۷-۲-۵
۸۵ نتیجه‌گیری.....
۸۸ فهرست منابع فارسی.....
۹۵ فهرست منابع لاتین.....

نقش آفرینی جمهوری اسلامی ایران و تروریسم در نظام بین‌الملل (بعد از ۱۱ سپتامبر): راهبردها و رویکردها محبوبه فتاحی

حملات تروریستی ۱۱ سپتامبر ۲۰۰۱، تروریسم را به یکی از مهم‌ترین مسائل امنیت بین‌الملل تبدیل نمود. هر چند تروریسم پدیده‌ی جدیدی نیست، اما وقوع این رخداد سبب شد بحث تروریسم به طور جدی در عرصه‌ی بین‌المللی مطرح شود. پس از ۱۱ سپتامبر، امنیتی-کردن محیط بین‌المللی در اولویت برنامه‌های سیاست خارجی کشورهای توسعه‌یافته قرار گرفت. اما همین فضای امنیتی فرصتی شد تا نقش قدرت‌های منطقه‌ای چون ایران در مسائل بین‌المللی از جمله مبارزه با تروریسم برجسته گردد. همزمان با ایجاد چنین فرصتی، امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران به واسطه‌ی افزایش فعالیت‌های تروریستی در داخل و خارج از مرزهای خود که ناشی از ایجاد چنین فضای امنیتی بوده و محققا در چارچوب تروریسم دولتی ایالات متحده می‌گنجد، مورد تهدید واقع شده است. کشور ایران از جمله کشورهایی است که بیشترین لطمات را از حوادث تروریستی متحمل گردیده و در معرض خطرات بالقوه‌ی بسیاری از این جهت است. به همین علت کنش‌گری ج.ا. ایران در زمینه مبارزه با تروریسم نه تنها در سطح نظام منطقه‌ای بلکه در سطح نظام بین‌الملل دارای اهمیت است. پژوهش حاضر در صدد بیان عملکرد و نقش آفرینی سازنده ج.ا. ایران به عنوان یک بازیگر مهم در صحنه‌ی نظام بین‌الملل در زمینه مبارزه با تروریسم بین‌المللی و هم‌چنین ارائه‌ی راهکارهایی جهت مقابله با تهدیدات تروریستی، به عنوان یکی از اصلی‌ترین اولویت‌های استراتژی امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران است.

کلید واژه‌ها : تروریسم، مبارزه با تروریسم، امنیت ملی، نقش آفرینی ج.ا. ایران، رویکردهای سیاست خارجی.

Abstract

Constructive Role of I.R. Iran and Terrorism in International system (After 11th September): Strategies and Approaches

Mahboobeh Fattahi

September 11th 2001 terrorist attacks, terrorism have become an important international security issues. Although terrorism is not a new phenomenon, but this event was the talk of terrorism is to be discussed seriously in the international arena. After September 11th, the international security environment in the country's Foreign policy priorities plans were developed. But it was an atmosphere of security to regional powers such as Iran's role in international issues including combating terrorism should be highlighted. With such an opportunity to create a national security, I.R.Iran due to the increase in terrorist activities inside and outside its borders due to the creation of such a security environment and certainly in the United States fit into the framework of state terrorism, the treat is located. Iran is among the countries the suffered the greatest losses from terrorist events and is exposed to potential risks of this. So the actor I.R.Iran.in fighting terrorism not only in the regional level but also at the international level is important. This article seeks to explain the function and role constructor I.R.Iran as an important actor on the international stage in combating international terrorism and also provide solution to deal with terrorist threats as one of the national security strategy of I.R.Iran.

Key words: Terrorism, Counterterrorism, National Security, Constructive Role of I.R. Iran, Foreign Policy Approaches.

پیشگفتار

حمله به مراکز استراتژیک آمریکا در یازده سپتامبر ۲۰۰۱، نقطه‌ی عطفی در تثبیت جایگاه تروریسم و اعمال تروریستی به عنوان یک تهدید جهانی است. امروزه تروریسم به یکی از مهم‌ترین چالش‌هایی که اکثر کشورها با آن مواجه هستند، تبدیل شده است. نگرانی در خصوص افزایش احتمال استفاده‌ی تروریست‌ها از ابزارها و شیوه‌های نوین ارتکاب این جرم، از قبیل تروریسم هسته‌ای، بیولوژیکی، شیمیایی و ... حساسیت این پدیده را در عصر حاضر به نحو چشمگیری بالا برده است. در بعد عملی مسئله تروریسم و چگونگی مبارزه با آن به مهم‌ترین موضوع در جهت‌گیری سیاست خارجی کشورها مبدل شده است.

پس از حادثه‌ی ۱۱ سپتامبر، امنیتی کردن محیط بین‌المللی در اولویت برنامه‌های سیاست خارجی کشورهای توسعه یافته قرار گرفت، اما همین فضای امنیتی فرصتی شد تا نقش قدرت‌های منطقه‌ای چون ایران در مسائل بین‌المللی از جمله مبارزه با تروریسم برجسته گردد. همزمان با ایجاد چنین فرصتی، امنیت ملی ج.ا. ایران به واسطه‌ی افزایش فعالیت‌های تروریستی در داخل و خارج از مرزهای خود که ناشی از ایجاد چنین فضای امنیتی به ویژه در محیط پیرامونی خود است و محققاً در چارچوب تروریسم دولتی ایالات متحده می‌گنجد، مورد تهدید واقع شده است. کشور ایران از جمله کشورهایی است که بیشترین لطمات را از حوادث تروریستی متحمل گردیده و در معرض خطرات بالقوه‌ی بسیاری از این جهت است. در پاسخ به دو سوال « کنش‌گری جمهوری اسلامی ایران در زمینه تروریسم بین‌الملل بعد از ۱۱ سپتامبر چگونه بوده است؟ » و « نظام جمهوری اسلامی ایران در معرض چه نوع تهدیداتی از جانب تروریسم قرار دارد؟ » به بررسی دو فرضیه خواهیم پرداخت. فرضیه نخست، رویکرد ایران کنش‌گری فعال و مثبت در خصوص همکاری با فعالیت‌های ضد تروریستی در جامعه بین‌المللی بوده است. فرضیه دوم، امنیت ملی ج.ا. ایران به واسطه‌ی افزایش فعالیت‌های تروریستی در داخل و خارج از مرزهای خود که ناشی از ایجاد فضای امنیتی پس از حوادث ۱۱ سپتامبر ۲۰۰۱ است و محققاً در چارچوب تروریسم دولتی ایالات متحده می‌گنجد، مورد تهدید واقع شده است.

ج.ا. ایران امروزه اصلی‌ترین قدرت منطقه‌ای مخالف هژمون غرب و آمریکا است که با دستیابی به پیشرفت‌های علمی و فناورانه در حوزه‌های مختلف، به دنبال تحکیم و تثبیت موقعیت برتر خود به عنوان یک قدرت مستقل و تأثیرگذار در منطقه است. این مسئله سبب توجه و حساسیت بیش از حد کشورهای غربی و مخصوصاً ایالات متحده نسبت به افزایش توان این کشور و گسترش حوزه‌ی نفوذ و نقش‌آفرینی آن در عرصه‌ی تحولات منطقه‌ای شده است. آمریکا افزایش نفوذ و قدرت ایران در سطح منطقه را با توجه به سابقه‌ی سیاست‌ها و ماهیت ضد سلطه و ضد آمریکایی نظام ج.ا. ایران، تهدیدی علیه منافع ملی خود در جهت دسترسی به استراتژی‌های دراز مدت اقتصادی، سیاسی، فرهنگی و نظامی خود در نظر می‌گیرد. بنابر این، مقابله با چنین روندی ایالات متحده و هم پیمانان غربی‌اش را بر آن می‌دارد که با بکارگیری ابعاد قدیمی و نوین تروریسم (حمایت از گروه‌های تروریستی، تروریسم دولتی، سایبری و رسانه‌ای) و با بهره‌گیری از ابزارهای نوینی چون رسانه، اینترنت، پایگاه‌های

خبری و ... با هدف تأثیرگذاری بر افکار عمومی داخلی و خارجی و ایجاد اختلال در زیر ساخت‌ها و زیر سیستم‌های کشور، مانع از قدرتیابی و گسترش حوزه نفوذ ایران شوند. از این رو تلاش برای مبارزه همه‌جانبه با موج تروریسمی که نظام مقدس ج.ا. ایران را تهدید می‌نماید، ضرورتی انکارناپذیر به شمار می‌آید.

فصل اول:

طرح تحقیق

۱-۱- بخش اول: کلیات پژوهش

۱-۱-۱- تبیین مسئله

هر برهه‌ای از تاریخ نظام بین‌المللی، شاهد روندهایی است که بر رفتار واحدهای سیاسی نقشی تأثیرگذار و تعیین‌کننده داشته‌اند. این مقوله‌ها بیشتر شامل آن دسته از مواردی است که در محیط بین‌المللی به صورت جاری درآمده است و به واسطه‌ی غلبه داشتن بر رفتار دولت‌ها اثرگذار هستند. امروزه پس از گذشته دو دهه از فروپاشی نظام دو قطبی و پایان جنگ سرد، محیط بین‌المللی شاهد روندهای نوینی است که خود را به واحدهای سیاسی تحمیل کرده، بر کیفیت داده‌ها و خروجی سیاست خارجی اعضاء مؤثر بوده است و روابط بین‌المللی را در عرصه‌ی میان دولت‌ها و هم‌چنین در عرصه‌ی روابط دولت‌ها با سازمان‌های بین‌المللی دستخوش تحولات شگرفی نموده است که از آن جمله می‌توان به پیدایش بازیگران جدید در عرصه‌ی بین‌المللی، طرح مسائل و موضوعات فراملی و ظهور پدیده‌هایی که بیش از آنکه خصوصیات و ویژگی‌های ملی داشته باشند از ماهیتی جهانی برخوردارند، اشاره نمود.

از این میان مهم‌ترین چالش پیش روی نظام بین‌الملل، بازیگران غیر دولتی و وفاداران فراملی آن‌ها و عدم توانایی حکومت‌ها در بسیاری از نقاط جهان برای مقابله با این بازیگران به دلیل ماهیت جهانی آن‌ها می‌باشد. از این میان توجه جهانی به گروه‌ها و سازمان‌های تروریستی به جهت وقوع حوادث تروریستی یازدهم سپتامبر در سال ۲۰۰۱ میلادی، جلب گردید. در واقع از این زمان بود که مسئله‌ی تروریسم و چگونگی مبارزه با آن به یکی از پارادایم‌های تجزیه و تحلیل روابط بین‌الملل و سیاست جهانی تبدیل شد.

حمله‌ی ۱۱ سپتامبر ۲۰۰۱، تروریسم را به یکی از مهم‌ترین مسائل امنیت بین‌الملل تبدیل نمود؛ هر چند تروریسم پدیده‌ی جدیدی نیست، اما وقوع این رخداد باعث شد بحث تروریسم به طور جدی در عرصه‌ی بین‌المللی مطرح شود، چرا که نخستین بار ایالات متحده به عنوان قدرت هژمون در عرصه‌ی بین‌المللی در سرزمین اصلی خود مورد یک تهاجم گسترده قرار گرفت. بنابراین مبارزه با تروریسم به عنوان یکی از مؤلفه‌های سیاست خارجی آمریکا در دوره‌ی حاکمیت نو محافظه‌کاران از جایگاه خاصی برخوردار گردید. آمریکا اقدامات تروریستی مذکور را به گروه‌های اسلامگرا و بنیادگرایی اسلامی نسبت می‌داد، بنابراین منطقه خاورمیانه که مهد اسلام‌گرایی سیاسی است در مرکز ثقل سیاست خارجی آمریکا قرار گرفت. ایالات متحده به منظور مبارزه با تروریسم طرح‌ها و الگوهای امنیتی متعددی را در منطقه مد نظر قرار داد که به دلیل نادیده گرفتن نقش برخی از قدرت‌های منطقه‌ای در عمل موفقیتی به همراه نداشت. جمهوری اسلامی ایران از جمله قدرت‌های منطقه‌ای می‌باشد که بعد از حوادث ۱۱ سپتامبر نقش مناسب و لازم از سوی نظام بین‌الملل و آمریکا جهت فرصت‌سازی در صحنه‌ی منطقه‌ای و بین‌المللی به آن داده نمی‌شد. با این وجود جمهوری اسلامی ایران به عنوان یک قدرت منطقه‌ای از جایگاه مهمی در مبارزه با

تروریسم و ایجاد امنیت منطقه‌ای و بین‌المللی برخوردار است و در این راستا می‌تواند با تعامل سازنده با دیگر کشورها نقش محوری ایفا نماید.

۱-۱-۲- اهمیت و هدف پژوهش

جمهوری اسلامی ایران همواره در طول سال‌های حیات خود به عنوان یکی از قربانیان تروریسم مطرح بوده است و به جرأت می‌توان گفت که موضوع تروریسم و راه‌های مقابله با آن امروزه یکی از اصلی‌ترین اولویت‌های استراتژی امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران است. از طرف دیگر وقوع حوادث ۱۱ سپتامبر و مبارزه علیه تروریسم جهانی بر اهمیت قدرت‌های منطقه‌ای افزوده و ایران به دلیل برخورداری از پایه‌های ذاتی قدرت و ویژگی‌های درونی ساخت قدرت و سیاست از اهمیت ویژه‌ای برای نظام بین‌الملل برخوردار است. جمهوری اسلامی ایران در وسط دو کانون اصلی تروریسم جهانی یعنی افغانستان و عراق قرار دارد، از این لحاظ خاک ایران نقش مهمی در سد کردن عبور و انتقال تروریست‌ها در منطقه ایفا می‌کند. به همین علت کنش‌گری ایران در زمینه مبارزه با تروریسم نه تنها در سطح نظام منطقه‌ای بلکه در سطح نظام بین‌الملل نیز حائز اهمیت است. بنابراین هدف از انجام پژوهش شناخت هر چه بیشتر پدیده‌ی تروریسم در قالب مطالعه‌ی هدفمند و ارائه راهکارهای مناسب جهت مبارزه با آن و نیز بیان عملکرد و نقش‌آفرینی سازنده‌ی جمهوری اسلامی ایران به عنوان یک بازیگر مهم در صحنه نظام بین‌الملل در زمینه مبارزه با تروریسم بین‌المللی می‌باشد.

۱-۱-۳- سؤالات پژوهش

سؤال اصلی:

کنش‌گری جمهوری اسلامی ایران در زمینه تروریسم بین‌الملل بعد از ۱۱ سپتامبر چگونه بوده است؟

سؤال فرعی:

نظام جمهوری اسلامی ایران در معرض چه نوع تهدیداتی از جانب تروریسم قرار دارد؟

۱-۱-۴- فرضیات پژوهش

فرضیه نخست:

رویکرد ایران، کنش‌گری فعال و مثبت در خصوص همکاری با فعالیت‌های ضد تروریستی در جامعه بین‌المللی بوده است.

فرضیه دوم:

امنیت ملی ج.ا. ایران به واسطه‌ی افزایش فعالیت‌های تروریستی در داخل و خارج از مرزهای خود که ناشی از ایجاد فضای امنیتی پس از حوادث ۱۱ سپتامبر ۲۰۰۱ است و محققا در چارچوب تروریسم دولتی ایالات متحده می‌گنجد، مورد تهدید واقع شده است.

۱-۱-۵- متغیرهای پژوهش

متغیر مستقل :

تروریسم در نظام بین‌الملل

متغیر وابسته :

رویکردهای سیاست خارجی

۱-۱-۶- تعریف مفاهیم :

۱-۱-۶-۱- تروریسم

یکی از جامع‌ترین تعاریف آکادمیک از تروریسم، تعریف الکس اشمید^۱ است:

« تروریسم شیوه‌ی ایجاد وحشت است توسط اقدام خشونت‌آمیز مکرر بوسیله‌ی افراد، گروه‌ها یا بازیگران دولتی مخفی (یا غیر مخفی) به دلایل سیاسی، جنایی و غیر عادی در جایی که اهداف مستقیم اصلی نیستند - برخلاف ترور که هدف مستقیم، هدف اصلی است - قربانیان انسانی چنین خشونت‌هایی اغلب به صورت تصادفی (برحسب فرصت) و یا گزینشی (اهداف سمبلیک یا نماینده) از میان جمعیت هدف انتخاب می‌شوند و به عنوان مولدهای پیام‌رسانی عمل می‌نمایند (عبدالله خانی، ۱۳۸۶، ص: ۳۴).

با توجه به تعریف تروریسم، شاخصه‌ها و اجزای مفهومی تروریسم به شرح زیر ترسیم گردیده است:

۱- **خشونت:** عمومی‌ترین ویژگی تروریسم خشونت یا تهدید به استفاده از خشونت می‌باشد.

^۱ . Alex P.schmid

۲- **قربانی:** انتخاب تصادفی یا از روی هدف غیر نظامیان یکی از ویژگی‌ها و معیارهای اقدامات تروریستی است. تروریست‌ها معمولاً قربانیان خود را به صورت تصادفی و فله‌ای انتخاب می‌کنند.

۳- **هدف:** هدف تروریسم ایجاد وحشت و ترس در قربانی است که این قربانی می‌تواند حکومت کل جامعه یا گروهی از اعضای جامعه باشد، اقدامات تروریستی ممکن است برای رسیدن به اهداف سیاسی یا مذهبی انجام شود و یا ممکن است بر اساس کسب منافع شخصی صورت گیرد.

۴- **قانونمندی:** غیر قانونی بودن از ویژگی‌های بارز تروریسم است.

۵- **قبول مسئولیت:** صدور بیانیه پس از اقدام تروریستی یکی از ویژگی‌های تروریسم است. این بیانیه می‌تواند ضمن قبول مسئولیت اقدام، ترویج کننده مواضع عقیدتی، سیاسی و یا ملی تروریست‌ها باشد.

۶- **عامل اقدام تروریستی:** این عامل می‌تواند افراد، گروه‌های مختلف سیاسی، مذهبی، اقتصادی و یا بازیگران دولتی و غیر دولتی باشد.

۱-۱-۶-۲- تروریسم بین‌المللی

قاضی شریف بسیونی تروریسم بین‌المللی را این گونه تعریف می‌نماید: « رفتار اجبار آفرین فردی یا دسته جمعی همراه با اعمال استراتژی خشونت و ترور که یک عنصر بین‌المللی را در برگیرد یا علیه یک هدف تحت حمایت بین‌المللی باشد و منظور از ارتکاب آن نیز ایجاد نتیجه قدرت طلبانه باشد» (پور سعید، ۱۳۸۸، ص: ۱۴۹).

۱-۱-۶-۳- امنیت

آرنولد ولفرز^۱: امنیت در معنای عینی آن، فقدان تهدید نسبت به ارزش‌های کسب شده و در مفهوم ذهنی، فقدان هراس از مورد حمله قرار گرفتن ارزش‌های مزبور است (بوزان، ۱۳۷۸، ص: ۱۳).

باری بوزان^۲: امنیت در نبود مسأله‌ی دیگری به نام تهدید درک می‌شود و در واقع امنیت به توان دولت‌ها و جوامع جهت حفظ هویت مستقل و تمامیت عملی آنان مربوط می‌گردد (عبدالله خانی، ۱۳۸۶، ص: ۲۱).

1. Arnold wolfers

2. Barry buzan

۱-۱-۴- امنیت بین‌الملل

دانشنامه‌ی سیاسی امنیت بین‌الملل را این‌گونه تعریف می‌کند: «امنیت بین‌المللی، حالتی است که در آن قدرت‌ها در حالت تعادل و بدون دست‌یازی به قلمرو یکدیگر به سر می‌برند و وضع موجود به خطر نیافتد. بنابراین هرگاه یکی از قدرت‌ها از محدوده‌ی خود پا را فراتر گذارد از نگاه قدرت (یا قدرت‌های) مخالف، امنیت بین‌المللی در خطر افتاده است» (آشوری، ۱۳۸۲، ص: ۵۴).

۱-۱-۶-۵- نظام بین‌الملل

مفهوم نظام بین‌الملل دارای دو معنای عینی و انتزاعی است:

نظام بین‌الملل در معنای عینی آن عبارت است از مجموعه‌ای از دولت‌ها یا بازیگران بین‌المللی که به طور منظم در اندرکنش با یکدیگر قرار دارند و در نتیجه تا حدی نسبت به یکدیگر دارای وابستگی متقابل می‌باشند. بنابراین ویژگی مهم اندرکنش این بازیگران این است که آن‌ها نسبت به یکدیگر توجه دارند و به هم پاسخ می‌دهند. بدین ترتیب نظام عبارت از مجموعه‌ای عینی از بازیگران که پیوند درونی با یکدیگر دارند. این نظام تا زمانی که این بازیگران وجود دارند، وجود دارد و تنها زمانی تغییر می‌کند که تعداد بازیگران تغییر نماید یا هویت آن‌ها دگرگون شود.

اما نظام بین‌الملل در معنای انتزاعی آن عبارت است از مناسبات و فرآیندهایی که میان مجموعه‌ای از بازیگران در هم تنیده ایجاد شده است. این مفهوم بویژه به الگوهایی اشاره دارد که از دل این مناسبات و فرایندها قابل تشخیص‌اند، این الگوها شامل الگوی قدرت (قدرت واحد، دو قدرت، چند قدرت)، الگوی سیاست‌ها (انقلابی یا معتدل)، سطح و الگوی منازعه، سطح و الگوی دسته بندی (میزان قطبی‌شدن) و سطح همکاری یا میزان توسعه‌ی رژیم‌های بین‌المللی می‌باشد (حاجی یوسفی، ۱۳۸۴، ص: ۲۳-۲۲).

۱-۱-۶- سیاست خارجی

سیاست خارجی^۱ را می‌توان «مجموعه‌ای از اقدامات از پیش طراحی شده توسط تصمیم‌گیرندگان حکومتی تعریف نمود که مقصود از آن دستیابی به اهدافی معین، در چهارچوب کلی و در محیط بیرونی و بین‌المللی است. در این چهارچوب سیاست

^۱ . Foreign Policy